

ML
Nov 13
IX-6671/a

HUNGARY

RESISTANCE (2910)

PERSECUTION (2201/a) ✓

SOVIET DEPORTEES SMUGGLED BACK TO HUNGARY: A BUDAPEST
WORKER'S STORY

SOURCE VIENNA: Worker from BUDAPEST.

DATE OF OBSERVATION: From 6 November 1956 to mid-January 1957.

ENGLISH SUMMARY: A young worker, who was deported to the Soviet Union during the revolution, relates his experiences.

On 6 November 1956 source was taken prisoner at the West Railway Station in BUDAPEST and on November 8 taken to UNGVAR. After a short while he was taken on to STRIJ, where he remained until the middle of December. Before the month was up he was sent back to UNGVAR and at the beginning of January this year once again returned to Hungary (VESZPREM) and set free.

On the train which took source to the Soviet Union there were some 1,500 Hungarian deportees. The prison in UNGVAR was overcrowded with kidnapped persons — some 2,000 of them. At the beginning of January source, together with several other fellow-prisoners, was smuggled back to Hungary by ~~hand~~

Many of these prisoners, either in the Soviet Union or on their return to Hungary, received solitary confinement, or release was refused them.

EVALUATION COMMENT: This report is of retrospective character and its content is in full agreement with many similar reports of November 1956. Many Western press agencies and newspapers reported similar stories.

The return of a number of deportees from the Soviet Union is confirmed by earlier reports, but because of the lack of concrete data it is impossible to assess how many were involved.

The details of the handling of the deportees in the various prisons are in line with the known general practice.

Jeno 1956. november 6-án este hét órakor esett az oroszok fogságába, amikor a Nyugati pályaudvar környékén lévő szovjet csapatok erejét próbálta kikémlelni. Foglyulejtői a helyszínen megjetett motózás után a pályaudvar elatti Démusz-pincébe kísérték, ahol ekkor már öt-hat szabadságharcos várt további sorsára. Jenő és társai az egész éjszakát az említett mulatóhely öltözőjében töltötték, amíg azután a reggeli órákban két (nyilvánvalóan) ÁVHs nyomozó jelent meg náluk egynéhány orosz katoná kíséretében. Az ÁVHsok az orosz katonák segédletével pillanatok alatt összekötötték a foglyok kezeit és a fiatalembereket feltuszkolva az utcára a járda mellett várakozó nyitott szovjet páncélkocsira lökték. A páncélkocsi azonnal meg is indult és sebes iramban száguldozott összekötözött utasaival a Honvédelmi Minisztérium központi épületéhez, amely akkor már zsúfolva volt különböző, nagyrészt polgári ruhás foglyokkal. Jenőt és társait az oroszok egy irodahelyiségbe tuszkolták, arccal a falhoz állították és a kötelékeket is leoldozták a kezük-ről. Körülbelül két óra múlva szovjet tisztek hallgatták ki őket, de jegyzőkönyvet nem vettek fel az elmondottakról, látszólag maguk az oroszok sem tulajdonítottak semmiféle jelentőséget az egész kihallgatásnak.

A kihallgatás után a katonák és magyar segítők újra összekötötték a foglyok kezét, miközben megnyugtatták őket, nem lesz semmi bántódásuk, a megbilincselés is csupán formáság és néhány perc múlva mehetnek, amerre látnak. Amikor a foglyok újra a folyósóra értek, az oroszok már minden irányból terelték magyar foglyaikat a kijárat felé, fiatalokat, öregeket, férfiakat és nőket, de még iskolás gyermekeket is.

Lent az utcán, a HM épülete előtt egész kocsisor várta a foglyokat. Az orosz katonák durva szitkozódások közepette egyszerűen felhajigálták a teherautókra a magukkal tehetetlen embereket, úgy, hogy ezek egymás hegyén-hátá feküdtek és egyesek csaknem megfűlladtak a rájuk zuduló testek súlya alatt. A katonák egyike — nyilvánvalóan ÁVHs, — még "vigasztalta" is a foglyokat, mondván: "Nem baj, ha kényelmetlen egy kicsit, öt perc múlva ugyanis megdöglötök mindannyian!"

Amikor Jenőék kocsija megtelt egymáson heverő testekkel, a katonák ponyvát borítottak rájuk. (Megjegyzendő, hogy a kocsinak nem volt sátorrudszata!) a ponyvát a katonák olyan "szakszerűen" kötötték le, hogy a foglyok még levegőt sem kaptak, amíg állt a kocsi; menetközben azután javult egy kicsit a helyzet. Jó néhány órai kocsikázás után és többször várakozás után a kocsi éjjel körül egy RÁKOSPALOTAI péksület előtt állt meg és a foglyok a pékség raktárhelyiségébe kerültek. (Mintegy 35-40 személy.)

November 8-án délelőtt kilenc óra körül a foglyokat újra teherkocsira rakták (ezuttal már ülhettek a kocsi fenekén és kezük sem volt összekötve), és a VECSÉS-i vasutállomásra vitték őket, ahol egy hosszú vasuti szerelvény állt, orosz őrizet alatt. Az ujonnan érkezőknek be kellett szállniuk az egyik személykocsiba, ahol akkoriban már több fogoly tartózkodott. Jenő megítélése szerint a szerelvény mintegy 24-25 vasuti kocsi-ból állhatott. A kocsik tetején és lépcsőin géppisztolyos szovjet katonák ültek, az első és utolsó kocsiban pedig csak katonák tartózkodtak. A vonal VECSÉS-i tartózkodása alatt Jenőék három napi hideg élelmet (kenyeret és halat) kaptak amiből azonnal tudták, hogy utjuk a Szovjetunióba vezet. Érzésük sajnos nem esalt. A délutáni órákban valóban elindult vonatjuk és néhány rövidebb tartózkodás után az éjszakai órákban a CSAP-i állomás egyik külső vágányára érkezett, amelynek közelében akkor már egész csomó rabszállító tehérgépkocsi várakozott. A vonat utasait: kiliánsokat, katonákat, VESZPRÉM-i és BUDAPEST-i egyetemistákat, a KISKUNHALÁS-i lövészezred tagjait, (akiket NAGY Imre rendelt BUDAPESTre), a DEBRECEN-i Forradalmi Tanács néhány tagját, stb., stb., — mintegy 1,000-1,500 főt — tizenhetesével, a vagonok-hoz hátráló rabszállító gépkocsikba szállították és átvitték UNGVÁRra, az ottani, nagyon modern és tiszta börtönbe.

UNGVÁROTT
In UNGVAR

A börtönélet a mezítelenre vetkőztetett rabok vissza nem adható alapossággal végrehajtott motozásával és szőrtelenítésével kezdődött. Miután a nőket különválasztották, a foglyokat 15-30 személyes cellákba zárták.

Jenő és 17 cellatársa két napot töltött az UNGVÁR-i börtönben, ahol akkoriban különben — a fogolyhírszolgálat szerint — mintegy 2,500 magyar (és csak magyar) foglyot őriztek az oroszok. E két nap alatt — gyorsalpáló eljárással — jegyzőkönyvet vett fel a börtön vezetősége az összes ujonnan érkezettéről, de a bánásmód különben egészen türhető volt.

November 11-én Jenőéknek újra szedelőzniük kellett. A már ismert rabszállító kocsik ezuttal az UNGVAR-i vasutállomásra vitték őket, ahol egy szovjet rabszállító szerelvény várta őket. A szerelvény hatalmas szovjet tehervagonokból állott; a vagonok közepén hatalmas fűrész poros kályha, egy hűrdő viz és "szovjet mintájú" W.C.-alkalmatosság állt, a többi helyet egymás fölé épített fapriccsok foglalták el. Amikor Jenőék a börtönben kapott két napi hideg élelemmel: egy darab beleitől meg nem tisztított heringgel és egy negyed kenyérrel, beszálltak a vonatba, maguk mögött hagytak minden reményt és meg voltak győződve, hogy utjuk Szibériába vezet. Kellemesen meglepődtek azonban másnap reggel, amikor vonatjuk — amelyben ezuttal mintegy 1,000 magyar fogoly utazott, — STRIJben a csonkavágányra utasították és a jelek

sszerint utjuk végcéljához értek. A vonatból a rabomobilba való átszállás a már lassan egészen megszokott módon történt.

STRIJ

Új tartózkodási helyükön, a STRIJ-i börtönben, — amely valamikor kolostor lehetett, — nem igen háborgatták a foglyokat, sőt még szórakoztatásukról is gondoskodtak, amennyiben sakkot és társasjátékot osztottak szét a 15-20 személyes cellák lakói között. A börtön orvosa naponta végigjárta a cellákat és orvosi kezelésben részesítette a betegeket.

Ellátásuk is jobb volt valamivel, mint UNGVÁRott, vagy utasításuk alatt. Különösen örültek a tiznaponként kiadott 100 darab cigarettának, illetőleg az öt napra szóló egy csomag mahorkának. Kihallgatásra itt nem került sor, de a foglyok egymással nem érintkezhetett. Az egyes cellák lakóit külön-külön sétáltatták az udvarok valamelyikén.

December közepeán látogatót kaptak a magyar szabadságharcosok. Egy szürke köpenyes, szürke "micisapkás" vendég járta végig a cellákat és azzal vigasztalta a magyarokat, hogy két nap múlva hazaszállítják őket. Persze az ígéretnben senki sem hitt, márcsak azért sem, mert többen észrevették, hogy a szürke köpeny katonai egyenruhát takar. (Egyesek a tábornoki csikot is látni vélték).

UJRA UNGVÁROTT Again in UNGVÁR

Két nap leforgása után azonban tényleg uttrakeltek az elhurcolt magyarok; egy rabszállító szerelvény újra UNGVÁRra vitte őket. Az UNGVÁR-i börtönben került sor az első, részletes kihallgatásra. (Forrás itt találkozott a volt CSAP-i állomásfőnökkel (NU) is, akit az oroszok szabotázzsal vádoltak.)

A kihallgatás folyamán mindenkinek el kellett mondania, hol tartózkodott elfogatása pillanatáig, résztvett-e a forradalomban, bántalmazott-e szovjet katonákat, stb. A kihallgatókat különösen érdekelte a foglyok egyéni véleménye a forradalomról és tudni akarták, kiket okolnak az emberek a forradalom kitöréséért. Jenő elmondta az oroszoknak, hogy RÁKOSI esztelen politikája annyira elkéserítette az embereket, hogy kétségbeesésükben fegyvert ragadtak. A RÁKOSI-korszak szörnyűségeinek értetőbbé tétele céljából Jenő elmesélte rabtartóinak a "halálviccet". (Az éjszakai csengetésre ajtónyitó magyar megkönnyebülten sóhajt fel, amikor a halált és nem egy ÁVHst pillant meg az ajtóban.) Az orosz tiszték először csak egymásra néstek, végül kitört belőlük a nevetés és Jenőt visszavitték cellájába.

A DEPORTÁLTAKAT VISSZALOPJÁK
The Deportees are Smuggled Back

Január első hetének péntekjén tehát, január 4-én reggel, négy ponyvás amerikai gyártmányu tehergépkocsi (GMC) érkezett a börtön udvarára. A kocsik padlózatát kiszolgált matracokkal bélelték ki előzőleg ismeretlen kezek.

A kocsikból érkező géppisztolyosok csakhamar eltűntek a börtön épületében, majd egy csoport magyar fogollyal tértek vissza, akiket aztán sűrű davajozás közepette felszállították a kocsikra, mégpedig úgy, hogy egy-egy kocsi fenekén négy sor embert helyeztek el. Hogy minden négyzetcentiméternyi helyet kihasználhassanak, a foglyoknak szétterpesztett lábakkal, szorosan egymásnak préselve kellett ülniök. Amikor végül három géppisztolyos szovjetkatoná is felkapaszkodott a kocsira, ez nyomban meg is indult, — mint később kiderült — Magyarország felé.

UJRA MAGYARORSZÁGON
Back in Hungary Again

Másfélnapos utazás után, a déli órákban értek Jenőék VESZPRÉM-be. (A kocsik utasai jó részben VESZPRÉM-i diákok voltak.) Mielőtt a városhoz közeledtek volna, a kísérő szovjet katonák szorosan összefűzték a teherautók hátsó ponyváját, nehogy valaki megláthassa a kocsi fenekén szorokonkodó különös rakományt.

Már valahol a város közepén járhattak, amikor a gépkocsivezető hirtelen fékezett — nyilvánvalóan későn — mert az utasok ugyanebben a pillanatban már hallották is, hogy egy nehéz test csapódik recsegve a gépkocsi motorházának. Az utcán persze nagy csődület támadt és a járókelők a legádázabb szitkokat szórták az oroszokra. Amint Jenőék a ponyva alatt hallottakból kivehették, a szovjet soffőr szabályellenesen behajtott egy egyirányú közlekedésű utcába és ott elütött egy magyar motorkerékpárost, akit hamarosan kórházba is szállítottak a kitérkezett mentők. A baleset ugyanakkor felhívta az összegyűlt tömeg figyelmét a szovjet gépkocsi rakományára is, annál is inkább mivel ennek utasai mozgolódni kezdtek. Amikor valaki észrevette, hogy a ponyva időnként meg-meglibben, kiabálni kezdett: "Emberek, vannak a kocsiban! Halló, szóljatok, ha magyarok vagytok!" Jenőék a géppisztolyos kísérők fenyegető magatartása mellett mukkanni sem mertek. A kívülállóak azonban találékonyak voltak és ismerték a "dörgést". "Köhögjétek, ha magyarok vagytok!" — hallatszott újra kívülről. A felzúgításra néhányan tényleg köhögni kezdtek és e pillanatban az összegyűlt tömeg már meg is rohanta a gépkocsit. "Viszik a fiainkat!", — "Ne engedjétek elrabolni a gyermekeinket!" kiabálták az asszonyok, miközben néhány elszánt férfi már vadgeszt is kezdte a bicsekével a kocsi ponyváját. Időközben azonban már néhány szovjetpáncélos is érkezett a színhelyre, úgy, hogy a tömeg nem tudta kiszabadítani a kocsin ülőket. Az egyik szovjet páncélos

(over)

végülis kötélbe véve az üzemképtelen gépkocsit a VESZPRÉM-i börtön udvarára vontatta azt. A tömeg azonban egészen a börtön kapujáig kísérte az érkezőket.

A börtönben "meglehetősen udvariasan" bántak a hazatérőkkel; a börtön parancsnoka (NU) mindenkivel külön kezelt. A börtönőrök nem győztek szabadkozni és hangoztatni, hogy ők csak kötelességüket teljesítik, mert családjuk van, akiket el kell tartaniuk, de ők egyáltalában nem kommunisták. (E magatartás és beszédmodor egészen megfelelt az akkor időknek.)

Jenőék másfél napig maradtak a börtönben. Ez idő alatt polgári ruhás detektívek hallgatták ki őket egyenként és jegyzőkönyvet vettek fel a foglyok vallomásáról. Az utóbbiaknak újra el kellett mondaniuk, hol tartózkodtak és mit csináltak október 23-a óta. A kihallgatás után egyeseket külön cellába zártak, a többieket szabadon bocsátották az esti szürkület leple alatt. (A visszamaradtak sorsa ismeretlen forrásunk előtt.)

End